

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบฉลากยารูปภาพสำหรับชาวไทยภูเขาเผ่าปกากะญอในเขตรับผิดชอบของโรงพยาบาลสบเมย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และประเมินความสามารถในการสื่อความหมายของฉลากยารูปภาพที่พัฒนาขึ้น โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นตอนการพัฒนาฉลากยารูปภาพ และขั้นตอนในการประเมินฉลากยารูปภาพ กลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนการพัฒนาฉลากยารูปภาพ คือ ชาวไทยภูเขาเผ่าปกากะญอที่มีอายุตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป ที่มารับบริการในแผนกผู้ป่วยนอกของโรงพยาบาลแม่สะเรียง อำเภอแม่สะเรียง จำนวน 44 คน ส่วนในขั้นตอนการประเมินฉลากยารูปภาพ กลุ่มตัวอย่างคือ ชาวไทยภูเขาเผ่าปกากะญอที่มีอายุตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป ที่มารับบริการในแผนกผู้ป่วยนอก ของโรงพยาบาลสบเมย อำเภอสบเมย จำนวน 283 คน ผลการศึกษาจัดไว้เป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ขั้นตอนการพัฒนาฉลากยารูปภาพ

ส่วนที่ 2 ขั้นตอนการประเมินฉลากยารูปภาพ

ส่วนที่ 1 ขั้นตอนการพัฒนาฉลากยารูปภาพ

แบ่งรายละเอียดออกเป็น 4 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

1.1. การออกแบบฉลากยารูปภาพ

1.2. การปรับปรุงฉลากยารูปภาพ ครั้งที่ 1

1.3. การปรับปรุงฉลากยารูปภาพ ครั้งที่ 2

1.4. การออกแบบการทำเครื่องหมายบนฉลากยารูปภาพ

1.1. การออกแบบฉลากยารูปภาพ

การออกแบบฉลากยารูปภาพ ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาแนวคิด และรวบรวมความเห็น เกี่ยวกับการออกแบบฉลากยารูปภาพ โดยศึกษาในชาวเขาเผ่าปกากะญอที่มารับบริการในแผนกผู้ป่วยนอกของโรงพยาบาลแม่สะเรียง อำเภอแม่สะเรียง จำนวน 15 คน เพศชาย 6 คน เพศหญิง 9 คน มีอายุโดยเฉลี่ย 43 ปี

ผู้ทำการศึกษาสื่อสารกับกลุ่มตัวอย่างผ่านเจ้าหน้าที่แปลภาษา โดยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาพร้อมทั้งได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับฉลากยารูปภาพ ได้แก่ วัตถุประสงค์ของการใช้ฉลากยา รูปภาพ ความจำเป็นของฉลากยา รูปภาพ และองค์ประกอบของฉลากยา รูปภาพแก่กลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งได้นำฉลากยา รูปภาพ จาก USP DI (ภาคผนวก ก) โรงพยาบาลบ้านด่านลานหอย โรงพยาบาลชาลวรัถกษณบุรี โรงพยาบาลวังทรายพูน และโรงพยาบาลวัดโบสถ์ (ภาคผนวก ข) ให้กลุ่มตัวอย่างดู พร้อมทั้งสอบถามความเข้าใจในรูปภาพ พบว่าไม่สามารถสื่อความหมายให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจได้ชัดเจน เนื่องจากรูปภาพตัวอย่างไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง ยกตัวอย่าง เช่น กลุ่มตัวอย่างไม่ได้ทำอาชีพประมง จึงไม่ทราบว่ารูปเรือจะสื่อความหมายช่วงเวลาใด ส่วนรูปพระอาทิตย์ที่ใช้ใน USP DI นั้น กลุ่มตัวอย่างไม่สามารถแยกแยะได้ว่าพระอาทิตย์กำลังจะขึ้น หรือกำลังจะตกดิน ทำให้ระบุช่วงเวลาจากรูปภาพไม่ได้

จากนั้นได้เปิดประเด็นเพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับนำมาออกแบบรูปภาพที่สามารถแสดงเวลาในการรับประทานยา 4 ช่วงเวลา ได้แก่ เช้า เที่ยง เย็น และก่อนนอน คำถามที่ใช้ประกอบการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลเหล่านี้ เช่น

“จะใช้รูปภาพอะไรเพื่อใช้ในการบอกเวลารับประทานยา”

ทางกลุ่มเริ่มมีการเสนอความคิดเห็นและโต้ตอบกันภายในกลุ่ม โดยรูปภาพส่วนใหญ่จะประยุกต์มาจากวิถีชีวิตประจำวัน เช่น ตอนเช้าจะเป็นรูปคนดำข้าว รูปคนไปไร่ ตอนกลางวันเป็น คนทานข้าวที่กระท่อมในไร่ ตอนเย็นเป็นรูปคนดำข้าว รูปคนให้อาหารสุกร รูปคนบินกลับรัง ตอน กลางคืนเป็นรูปคนนอนหลับ รูปพระจันทร์ เป็นต้น ดังคำกล่าวของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

“ตอนเช้าไปทำไร่ ถ้าจะใช้เป็นรูปคนไปทำไร่ได้ป่ะ”

“ตอนเย็นเอารูปคนให้ข้าวหมูกิน หมูบ้านเรากินข้าวตอนเย็น”

“ก่อนนอน เอาเป็นคนนอนหลับเหมือนอย่างตัวอย่างที่เอามาให้ดู”

ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอต่างๆ เช่น ความแตกต่างของการ ดำข้าวในแต่ละบ้าน และการให้อาหารสุกรที่แตกต่างกัน

“บ้านดำข้าวทั้งเช้าและเย็น แล้วจะรู้ได้ไงว่าเป็นตอนไหน”

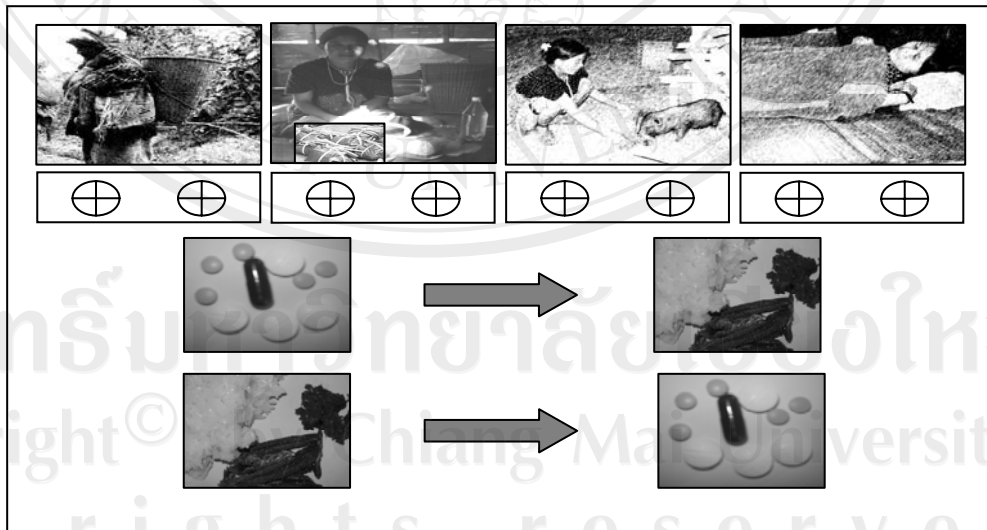
“ที่บ้านไม่ดำข้าวแล้ว สีข้าวเอา”

“ถ้าเป็นหมูน้อยให้กินอาหารทั้งเช้าและเย็น ถ้าเป็นหมูคอยที่ตัวใหญ่ๆ ให้กินตอนเย็นมือเดียว”

จากการแสดงความคิดเห็นโต้ตอบกันทำให้ทางกลุ่มเสนอให้ ตอนเช้าเป็นรูปคนไปไร่ ตอนกลางวันเป็นรูปคนทานข้าวในไร่ ตอนเย็นเป็นรูปคนให้อาหารสุกร ก่อนนอนเป็นรูปคนนอนหลับ ส่วนการรับประทานยาก่อนหรือหลังอาหารเป็นรูปข้าวและรูปเม็ดยาแล้วมีลูกศรชี้ก่อนหลัง

ในส่วนของ การแสดงจำนวนเม็ดยาที่รับประทานในแต่ละครั้ง มีผู้เสนอให้ใช้ตัวเลข เนื่องจากตนเองสามารถอ่านตัวเลขอารบิกได้ แต่ผู้ร่วมการศึกษาส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย เนื่องจากอ่านตัวหนังสือและตัวเลขไม่ได้ จึงเสนอให้ใช้รูปภาพวงกลมแทนจำนวนเม็ดยา

จากข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มและข้อมูลวิธีการบริหารยาที่ใช้สำหรับรักษาโรคกระเพาะอาหาร ยาสำหรับบรรเทาอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ ยาปฏิชีวนะ และยาสำหรับรักษาโรคเรื้อรัง ผู้ทำการศึกษาจึงได้ออกแบบฉลากยารูปภาพโดยใช้ภาพถ่าย ได้ฉลากยาดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ฉลากยารูปภาพเริ่มต้น

1.2. การปรับปรุงฉลากยารูปภาพ ครั้งที่ 1

ผู้ศึกษาได้นำฉลากยาดังภาพที่ 1 มาให้กลุ่มตัวอย่างพิจารณา และดำเนินการสนทนากลุ่มเพื่อทดสอบการสื่อความหมายและสอบถามความคิดเห็น กลุ่มตัวอย่างเป็นชาวเขาเผ่าปกากะญอ ที่มารับบริการในแผนกผู้ป่วยนอกของโรงพยาบาลแม่สะเรียง อำเภอแม่สะเรียง จำนวน 10 คน เพศชาย 5 คน เพศหญิง 5 คน อายุโดยเฉลี่ย 40 ปี

ผู้ทำการศึกษาสื่อสารกับกลุ่มตัวอย่างผ่านเจ้าหน้าที่แปลภาษา โดยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาพร้อมทั้งได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับฉลากยารูปภาพ ได้แก่ วัตถุประสงค์ของการใช้ฉลากยา รูปภาพ ความจำเป็นของฉลากยา รูปภาพ แต่ไม่ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของฉลากยา รูปภาพ แก่กลุ่มตัวอย่าง จากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างดูฉลากยาดังภาพที่ 1 ที่พิมพ์เป็นสีขาวดำ ขนาดกระดาษ A4 จากนั้นถามกลุ่มตัวอย่างว่าแต่ละองค์ประกอบมีความหมายอย่างไร กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะให้คำตอบตามรูปที่เห็น

“รูปคนแบกตะกร้า”

“คนให้ข้าวหมู”

“รูปคนนอนหลับ”

จากการสนทนากับกลุ่มตัวอย่าง จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างยังไม่ทราบว่าภาพต่างๆ ในฉลากยา รูปภาพที่ให้นั้น มีความเชื่อมโยงกับวิธีการบริหารยา ผู้ทำการศึกษาก็ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ส่วนบนเป็นรูปที่แสดงเวลาในการรับประทานอาหาร ส่วนตรงกลางเป็นส่วนที่แสดงจำนวนเม็ดยาที่รับประทานในแต่ละครั้ง และส่วนสุดท้ายแสดงถึงการรับประทานยา ก่อนหรือหลังอาหาร เมื่อได้ข้อมูลเพิ่มเติมกลุ่มตัวอย่างจึงสามารถบอกความหมายของรูปภาพได้บางส่วน เช่น รูปคนแบกตะกร้าเป็นตอนเช้า รูปคนให้อาหารสุกรเป็นตอนเย็น และรูปคนนอนเป็นก่อนนอน ส่วนตอนกลางวัน และการทานยา ก่อนหรือหลังอาหารนั้น ไม่สามารถบอกความหมายได้ ผู้ทำการศึกษาจึงให้ข้อมูลเพิ่มเติมพร้อมทั้งสอบถามความคิดเห็น เพื่อใช้ในการพัฒนาฉลากยา รูปภาพ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อเสนอแนะดังนี้

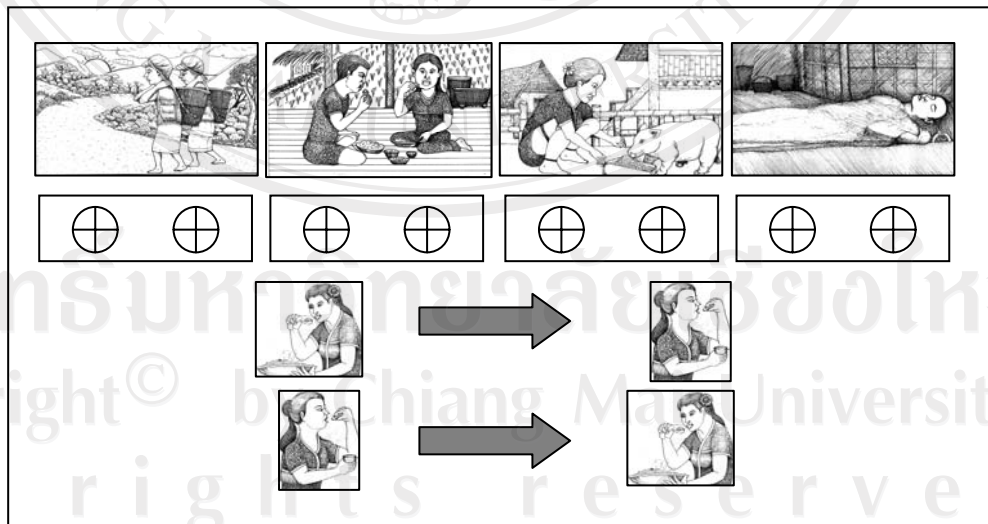
“ภาพไม่ชัด มีด”

“ตอนเช้าต้องมีพระอาทิตย์”

“มือกลางวันไม่รู้เรื่อง เหมือนมีคนนั่งเฉยๆ อยู่ในบ้าน ไม่เหมือนคนกินข้าว
กระท่อมในไร่ก็ดูไม่ออก”

และความคิดเห็นอื่นๆ ได้แก่ ภาพวาดน่าจะมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น การรับประทานยาก่อนหรือหลังอาหารควรมีรูปคนแสดงกริยาประกอบด้วย เนื่องจากภาพที่เป็นเม็ดทรายและจานข้าวเท่านั้นโดยไม่มีองค์ประกอบ จะไม่สามารถสื่อความหมายตามต้องการได้

จากข้อมูลข้างต้นผู้ทำการศึกษาได้ปรับปรุงฉลากยารูปภาพ โดยใช้ภาพวาดลายเส้นแทนภาพถ่าย และเพิ่มรายละเอียดของภาพให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง ได้แก่ ตอนเช้าจะมีรูปคนแบกตะกร้าสองคนกำลังเดินทางเพื่อไปทำไร่ มีพระอาทิตย์กำลังขึ้น ภาพตอนเที่ยง มีคนกำลังกินข้าวในกระท่อม โดยมีต้นข้าวรอบๆ กระท่อม ตอนเย็นและก่อนนอนจะมีรายละเอียดไม่แตกต่างจากภาพเดิม ส่วนการรับประทานยาก่อนหรือหลังอาหาร จะเพิ่มรูปคนที่แสดงกริยากำลังรับประทานอาหาร และรับประทานยา ได้ฉลากยาดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ฉลากยารูปภาพหลังจากการปรับปรุงครั้งที่ 1

1.3. การปรับปรุงฉลากยารูปภาพ ครั้งที่ 2

ทดสอบการสื่อความหมายและสัมพันธภาพความคิดเห็น เกี่ยวกับฉลากยาตามภาพที่ 2 โดยใช้กลุ่มตัวอย่างชาวเขาเผ่าปกาเกอะญอที่มารับบริการในแผนกผู้ป่วยนอกของโรงพยาบาลแม่สะเรียง อำเภอแม่สะเรียง จำนวน 13 คน เพศชาย 4 คน เพศหญิง 9 คน อายุโดยเฉลี่ย 45 ปี

ผู้ทำการศึกษาสื่อสารกับกลุ่มตัวอย่างผ่านเจ้าหน้าที่แปลภาษา โดยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาพร้อมทั้งได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับฉลากยารูปภาพได้แก่ วัตถุประสงค์ของการใช้ฉลากยา รูปภาพ ความจำเป็นของฉลากยา รูปภาพ แก่กลุ่มตัวอย่าง จากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างดูฉลากยา รูปภาพตามภาพที่ 2 โดยพิมพ์เป็นสี่ขาวดำ ขนาดกระดาษ A4 พร้อมทั้งอธิบายองค์ประกอบของฉลากยา รูปภาพ

“ส่วนบนเป็นรูปที่แสดงเวลาในการรับประทานยา ส่วนตรงกลางเป็นรูปที่แสดงจำนวนเม็ดยาที่รับประทานในแต่ละครั้ง และส่วนสุดท้ายแสดงถึงการรับประทานยา ก่อนหรือหลังอาหาร ”

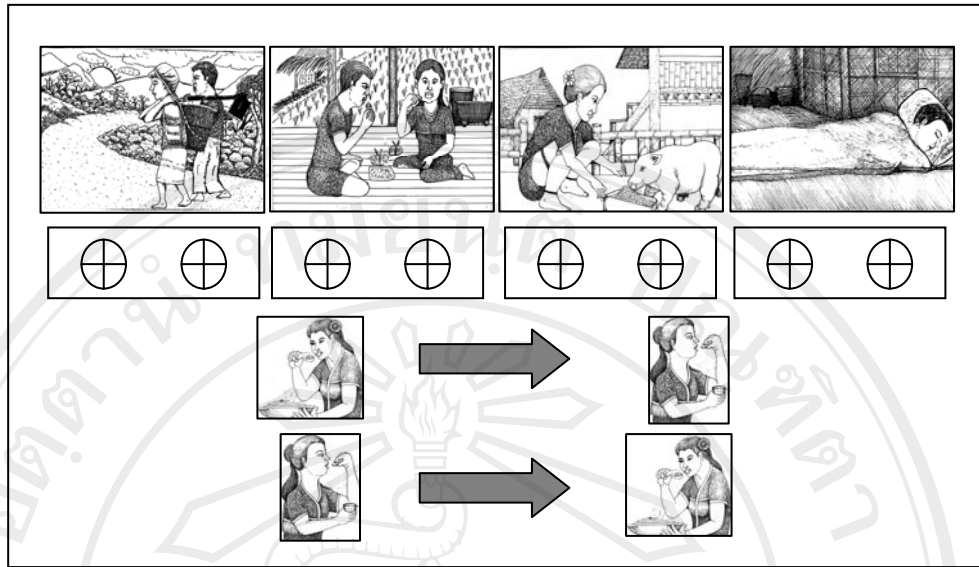
กลุ่มตัวอย่างได้ให้ความหมายของฉลากยา รูปภาพได้อย่างถูกต้อง พร้อมทั้งแสดงความคิดเห็นเพื่อใช้ในการปรับปรุงฉลากยาภาพที่ 2 โดยเสนอแนะให้เพิ่มเติมรายละเอียดลงในฉลากยา รูปภาพ ดังนี้

“รูปมือตอนเช้า น่าจะมีผู้ชายถือจอบด้วยเพราะผู้หญิงเวลาไปไร่จะไปกับสามี”

“รูปคนนอนเหมือนคนป่วย”

“กินข้าวที่ไรไม่มีถ้วย ไม่มีช้อน”

จากข้อมูลดังกล่าวผู้ทำการศึกษาได้ปรับปรุงฉลากยา รูปภาพ โดยในตอนเช้า จะปรับเปลี่ยนเป็นภาพผู้หญิงแบกตะกร้ากับผู้ชายแบกจอบเพื่อให้เหมือนวิถีชีวิตของประชากรเป้าหมายที่สามีและภรรยาต้องไปทำไร่ด้วยกัน ตอนกลางวัน จะเปลี่ยนภาพนะใส่อาหาร โดยเป็นรูปอาหารบนใบตองแทนถ้วยชาม ส่วนภาพก่อนนอน จะใช้ภาพที่เหมือนคนนอนหลับมากกว่าภาพที่ 2 ได้ฉลากยาดังภาพที่ 3

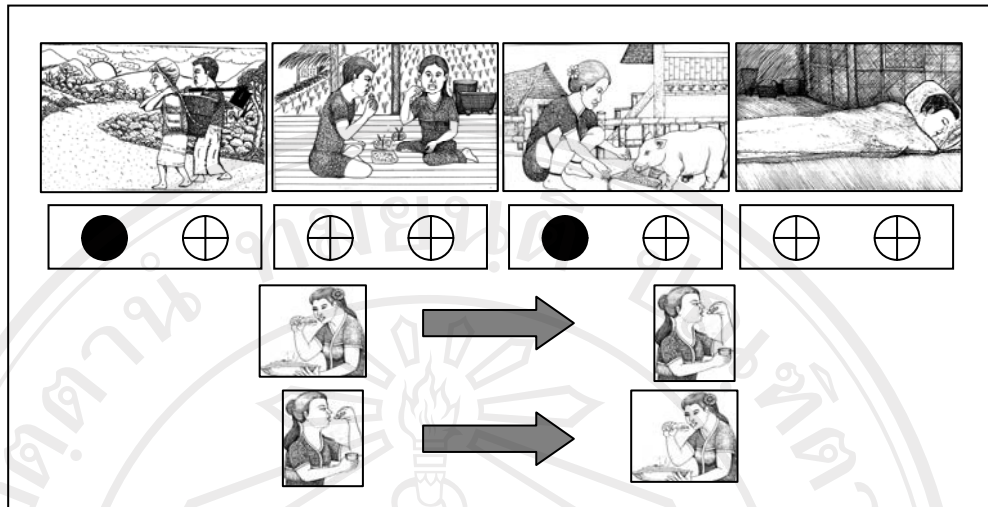

ภาพที่ 3 ฉลากยารูปภาพหลังจากการปรับปรุงครั้งที่ 2

1.4. แสดงผลการออกแบบการทำเครื่องหมายบนฉลากยารูปภาพ

ผู้ศึกษาได้จัดสนทนากลุ่ม เพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำเครื่องหมายบนฉลากยา รูปภาพ ผู้ร่วมสนทนาเป็นชาวเขาเผ่าปกากะญอที่มารับบริการในแผนกผู้ป่วยนอกของโรงพยาบาลแม่สะเรียง อำเภอแม่สะเรียง จำนวน 6 คน เพศชาย 3 คน เพศหญิง 3 คน อายุโดยเฉลี่ย 41 ปี

ผู้ทำการศึกษาได้ออกแบบการทำเครื่องหมายลงบนฉลากยา รูปภาพ เพื่อเป็นภาพต้นแบบ ให้กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยฉลากยา รูปภาพ 2 ชุด ได้แก่ ชุดที่แสดงจำนวนเม็ดยาและเวลาในการรับประทานยา และชุดที่แสดงการทำเครื่องหมายเพื่อเลือกภาพรับประทานยาก่อนหรือหลังอาหาร ในการสร้างภาพต้นแบบแสดงจำนวนเม็ดยาและเวลาในการรับประทานยานั้น (ภาคผนวก ข) ผู้ทำการศึกษาได้ใช้การระบายสีในวงกลม เพื่อแสดงจำนวนเม็ดยาที่ต้องการ และใช้เครื่องหมายกากบาท หรือการขีดเส้นตรงจำนวนสามเส้น ทับลงบนรูปภาพที่แสดงช่วงเวลา รับประทานยา และจำนวนเม็ดยาที่ไม่ต้องการ กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่า การขีดเม็ดยาและช่วงเวลาที่ไม่ได้รับประทานยาทั้งจะทำให้สับสนและไม่สวยงาม เนื่องจากภาพมีขนาดเล็กอยู่แล้ว และการระบายสีดำตรงจำนวนเม็ดยาในช่วงเวลาที่ต้องทานยาสามารถสื่อความหมายได้ดีอยู่แล้วทั้งในส่วน of จำนวนเม็ดยา และช่วงเวลาที่ต้องทานยา จึงเห็นพ้องให้ใช้การทำเครื่องหมาย ดังภาพที่ 4

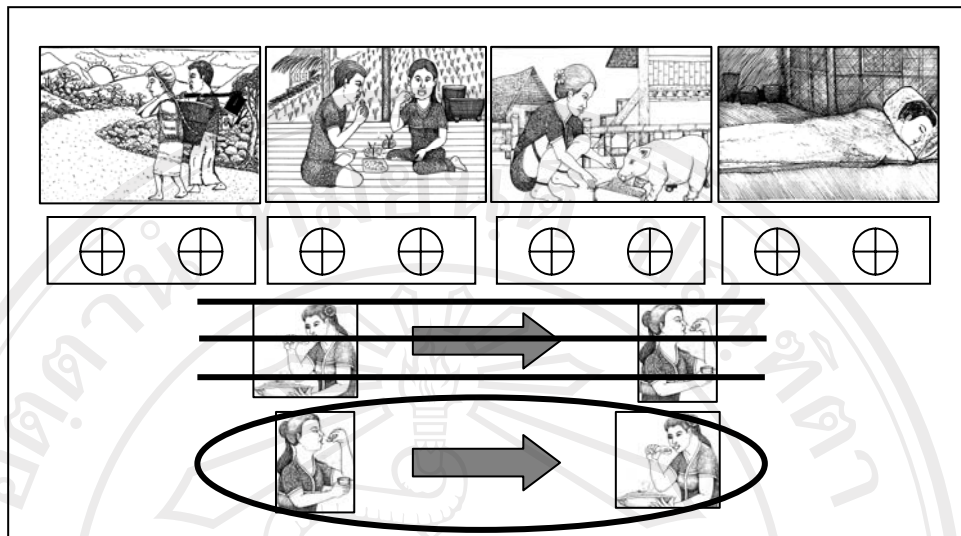

ภาพที่ 4 การทำเครื่องหมายเพื่อแสดงจำนวนเม็ดยาและเวลาในการรับประทาน

การทำเครื่องหมายเพื่อเลือกรับประทานยา ก่อนหรือหลังอาหาร (ภาคผนวก ข) ผู้ทำการศึกษาได้ใช้การวงกลมรอบสิ่งที่ต้องการเลือก และการกากบาท หรือขีดเส้นตรงสามเส้นทับสิ่งที่ไม่ต้องการ โดยผู้ร่วมสนทนามีความเห็นว่าการทำเครื่องหมายกากบาทอาจทำให้เข้าใจว่าเลือกช่วงเวลานั้น เช่นเดียวกับการกากบาทบนหมายเลขผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้ง ซึ่งหมายถึงการเลือกหมายเลขนั้น และแนะนำให้ขีดเส้นตรงทับลงบนรูปที่ไม่ต้องการทิ้ง แล้ววงรอบรูปที่ต้องการจะสื่อความหมาย ทำให้เข้าใจมากขึ้น

“กากบาทเหมือนเลือก ส.ส. เลย”

ทางกลุ่มสนทนาจึงมีความเห็นให้ใช้การทำเครื่องหมายเพื่อแสดงการรับประทานยา ก่อนหรือหลังอาหารดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 การทำเครื่องหมายเพื่อเลือกเวลารับประทาน ก่อนหรือหลังอาหาร

ส่วนที่ 2 ขั้นตอนการประเมินผลกายภาพ

ในขั้นตอนการประเมินผลกายภาพ ผู้ทำการศึกษาได้ดำเนินการโดยให้กลุ่มตัวอย่าง สุ่มหยิบฉลากยาแบบรูปภาพและแบบข้อความอักษร แบบละ 3 ฉลาก และให้ตอบความหมายของ ฉลากที่สุ่มได้ตามความเข้าใจ ซึ่งจะนำเสนอข้อมูลเป็น 2 ส่วนคือ

- 2.1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
- 2.2. ผลการประเมินผลกายภาพ

2.1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างคือ ชาวไทยภูเขาเผ่าปกากะญอที่มีอายุตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป ที่มารับการ ตรวจในแผนกผู้ป่วยนอก ของโรงพยาบาลสบเมย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 283 คน ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

ตาราง 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

คุณลักษณะ	จำนวน (N = 283)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	120	42.4
หญิง	163	57.6
อายุ (ปี)		
25-40	138	48.8
41-60	117	41.3
> 60	28	9.9
สถานะภาพสมรส		
คู่	249	88.0
โสด	25	8.8
หม้าย	6	2.1
หย่า	3	1.1
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียน	270	95.4
ประถมศึกษา	13	4.6
อาชีพ		
ทำไร่	257	90.8
ว่างงาน	15	5.3
รับจ้าง	11	3.9

กลุ่มตัวอย่างในการประเมินการสื่อความหมายของนลาภารูปภาพ จำนวนทั้งหมด 283 คน ร้อยละ 42.4 เป็นเพศชาย และร้อยละ 57.6 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 48.8 มีอายุระหว่าง 25-40 ปี ในช่วงอายุ 41-60 ปี มีจำนวนคิดเป็นร้อยละ 41.3 และอายุมากกว่า 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 9.9 ผู้เข้าร่วมการศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนหนังสือ คิดเป็นร้อยละ 95.4 การศึกษาสูงสุดได้แก่ ประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 4.6 กลุ่มตัวอย่าง มีสถานะภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 88 รองลงมา มีสถานะภาพเป็น โสด หม้าย หย่า คิดเป็นร้อยละ 8.8 2.1 1.1 ตามลำดับ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่เป็นหลัก คิดเป็นร้อยละ 90.8

2.2. การประเมินผลถลากรูปภาพ

ผลถลากรูปภาพที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบไปด้วยผลถลากรูปภาพข้อความตัวอักษร 6 แบบ และผลถลากรูปภาพ 6 แบบ (ภาคผนวก จ) โดยผลถลากรูปภาพจะสื่อความหมายเกี่ยวกับจำนวนเม็ดยาที่รับประทานในแต่ละครั้ง จำนวนครั้งในการรับประทานยาต่อวัน ช่วงเวลาในการรับประทานยา และการรับประทานยาก่อนหรือหลังอาหาร โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตาราง 2 จำนวนผลถลากรูปภาพที่กลุ่มตัวอย่างสุ่มเลือกได้

ผลถลากรูปภาพที่	วิธีการรับประทาน	จำนวนครั้งที่กลุ่มตัวอย่างสุ่มเลือกได้	
		ข้อความตัวอักษร (N = 849)	รูปภาพ (N = 849)
1	ครั้งละ 1 เม็ด วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า-กลางวัน-เย็น	155	133
2	ครั้งละ หนึ่งส่วนสี่ เม็ด วันละ 1 ครั้ง หลังอาหารเช้า	127	159
3	ครั้งละ 2 เม็ด วันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า-เย็น	151	144
4	ครั้งละ 2 เม็ด วันละ 2 ครั้ง หลังอาหารเช้า-เย็น	163	165
5	ครั้งละ 1 เม็ด วันละ 4 ครั้ง หลังอาหารเช้า-กลางวัน-เย็น และ ก่อนนอน	141	117
6	ครั้งละ 1 เม็ด วันละ 4 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า-กลางวัน-เย็น และ ก่อนนอน	112	131

ตัวอย่างแต่ละคนจะทำการประเมินผลถลากรูปภาพข้อความตัวอักษร และผลถลากรูปภาพอย่างละ 3 แบบ โดยการสุ่ม ผลถลากรูปภาพข้อความตัวอักษรที่กลุ่มตัวอย่างสุ่มได้มากที่สุด ได้แก่ แบบที่ 4 “รับประทานครั้งละ 2 เม็ด วันละ 2 ครั้ง หลังอาหารเช้า-เย็น” และน้อยที่สุด ได้แก่ แบบที่ 6 “รับประทานครั้งละ 1 เม็ด วันละ 4 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า-กลางวัน-เย็น และ ก่อนนอน” โดยมีจำนวนเท่ากับ 163 และ 112 ครั้ง ตามลำดับ ส่วนผลถลากรูปภาพที่กลุ่มตัวอย่างสุ่มได้มากที่สุด ได้แก่ แบบที่ 4 “รับประทานครั้งละ 2 เม็ด วันละ 2 ครั้ง หลังอาหารเช้า-เย็น” และน้อยที่สุด

ได้แก่ แบบที่ 5 “รับประทานครั้งละ 1 เม็ด วันละ 4 ครั้ง หลังอาหารเช้า-กลางวัน-เย็น และก่อนนอน” โดยมีจำนวนเท่ากับ 165 และ 117 ครั้ง ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะต่าง ๆ (ภาคผนวก ฉ) ของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และสถานะภาพสมรส พบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% เมื่อทดสอบด้วยสถิติ Chi-square

จากการรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินการสื่อความหมายของฉลากยารูปภาพที่ได้พัฒนาขึ้นเทียบกับฉลากยาข้อความอักษรโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ได้ผลการประเมินดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตาราง 3 ผลการประเมินฉลากยาแบบที่ 1 แสดงจำนวนคนและร้อยละ

	ตอบถูก จำนวนคน (ร้อยละ)	ตอบผิด จำนวนคน (ร้อยละ)	P-value (X^2)
จำนวนครั้งในการรับประทานยา			
ฉลากยาข้อความอักษร (n = 155)	13 (8.4)	142 (91.6)	<0.01
ฉลากยารูปภาพ (n = 133)	119(89.5)	14(10.5)	
เวลาที่รับประทานยา			
ฉลากยาข้อความอักษร (n = 155)	6(3.9)	149 (96.1)	<0.01
ฉลากยารูปภาพ (n = 133)	114(85.7)	19(14.3)	
จำนวนเม็ดยา			
ฉลากยาข้อความอักษร (n = 155)	6 (3.9)	149 (96.1)	<0.01
ฉลากยารูปภาพ (n = 133)	117(88.0)	16(12.0)	
รับประทานก่อนหรือหลังอาหาร			
ฉลากยาข้อความอักษร (n = 155)	8(5.2)	147 (94.8)	<0.01
ฉลากยารูปภาพ (n = 133)	118(88.7)	15(11.3)	

ผลการประเมินฉลากยาแบบที่ 1 (ตาราง 3) พบว่ากลุ่มตัวอย่างสามารถสื่อความหมายของฉลากยารูปภาพได้ถูกต้องสูงกว่าฉลากยาข้อความอักษร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% เมื่อทดสอบด้วยสถิติ Chi-square ทั้งในส่วนของจำนวนเม็ดยาที่รับประทานแต่ละครั้ง จำนวนครั้งและเวลาในแต่ละวันที่รับประทานยา การรับประทานยา ก่อนหรือหลังอาหาร โดยร้อยละของการสื่อความหมายของฉลากยารูปภาพได้ถูกต้องอยู่ระหว่าง

ร้อยละ 85.7 ถึง ร้อยละ 89.5 และร้อยละของการตอบความหมายของฉลากยาข้อความอักษรได้ถูกต้องอยู่ระหว่าง ร้อยละ 3.9 ถึงร้อยละ 8.4

ตาราง 4 ผลการประเมินฉลากยาแบบที่ 2 แสดงจำนวนคนและร้อยละ

	ตอบถูก จำนวนคน (ร้อยละ)	ตอบผิด จำนวนคน (ร้อยละ)	P-value (χ^2)
จำนวนครั้งในการรับประทานยา			
ฉลากยาข้อความอักษร (n = 127)	9(7.1)	118(92.9)	<0.01
ฉลากยารูปภาพ (n = 159)	143(89.9)	16(10.1)	
เวลาที่รับประทานยา			
ฉลากยาข้อความอักษร (n = 127)	2(1.6)	125(98.4)	<0.01
ฉลากยารูปภาพ (n = 159)	142(89.3)	17(10.7)	
จำนวนเม็ดยา			
ฉลากยาข้อความอักษร (n = 127)	3(2.4)	124(97.6)	<0.01
ฉลากยารูปภาพ (n = 159)	144(90.6)	15(9.4)	
รับประทานก่อนหรือหลังอาหาร			
ฉลากยาข้อความอักษร (n = 127)	2(1.6)	125(98.4)	<0.01
ฉลากยารูปภาพ (n = 159)	136(85.5)	23(14.5)	

ผลการประเมินฉลากยาแบบที่ 2 (ตาราง 4) พบว่ากลุ่มตัวอย่างสามารถตอบความหมายของฉลากยารูปภาพได้ถูกต้องสูงกว่าฉลากยาข้อความอักษร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยร้อยละของการตอบความหมายของฉลากยารูปภาพได้ถูกต้องอยู่ระหว่าง ร้อยละ 85.5 ถึง ร้อยละ 90.6 ที่ และร้อยละของการตอบความหมายของฉลากยาข้อความอักษรได้ถูกต้องอยู่ระหว่าง ร้อยละ 1.6 ถึงร้อยละ 7.1

ตาราง 5 ผลการประเมินฉลากยาแบบที่ 3 แสดงจำนวนคนและร้อยละ

	ตอบถูก จำนวนคน (ร้อยละ)	ตอบผิด จำนวนคน (ร้อยละ)	P-value (X^2)
จำนวนครั้งในการรับประทานยา			
ฉลากยาข้อความอักษร (n = 151)	12(7.9)	139(92.1)	<0.01
ฉลากยารูปภาพ (n = 144)	129(89.6)	15(10.4)	
เวลาที่รับประทานยา			
ฉลากยาข้อความอักษร (n = 151)	8(5.3)	143(94.7)	<0.01
ฉลากยารูปภาพ (n = 144)	129(89.6)	15(10.4)	
จำนวนเม็ดยา			
ฉลากยาข้อความอักษร (n = 151)	13(8.6)	138(91.4)	<0.01
ฉลากยารูปภาพ (n = 144)	129(89.6)	15(10.4)	
รับประทานก่อนหรือหลังอาหาร			
ฉลากยาข้อความอักษร (n = 151)	12(7.9)	139(92.1)	<0.01
ฉลากยารูปภาพ (n = 144)	129(89.6)	15(10.4)	

ผลการประเมินฉลากยาแบบที่ 3 (ตาราง 5) พบว่ากลุ่มตัวอย่างสามารถตอบความหมายของฉลากยารูปภาพได้ถูกต้องสูงกว่าฉลากยาข้อความอักษร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยร้อยละของการตอบความหมายของฉลากยารูปภาพได้ถูกต้องอยู่ที่ร้อยละ 89.6 และร้อยละของการตอบความหมายของฉลากยาข้อความอักษรได้ถูกต้องอยู่ระหว่าง ร้อยละ 5.3 ถึงร้อยละ 8.6

ตาราง 6 ผลการประเมินฉลากยาแบบที่ 4 แสดงจำนวนคนและร้อยละ

	ตอบถูก จำนวนคน (ร้อยละ)	ตอบผิด จำนวนคน (ร้อยละ)	P-value (X^2)
จำนวนครั้งในการรับประทานยา			
ฉลากยาข้อความอักษร (n = 163)	9(5.5)	154(94.5)	<0.01
ฉลากยารูปภาพ (n = 165)	145(87.9)	20(12.1)	
เวลาที่รับประทานยา			
ฉลากยาข้อความอักษร (n = 163)	6(3.7)	157(96.3)	<0.01
ฉลากยารูปภาพ (n = 165)	144(87.3)	21(12.7)	
จำนวนเม็ดยา			
ฉลากยาข้อความอักษร (n = 163)	9(5.5)	154(94.5)	<0.01
ฉลากยารูปภาพ (n = 165)	145(87.9)	20(12.1)	
รับประทานก่อนหรือหลังอาหาร			
ฉลากยาข้อความอักษร (n = 163)	8(4.9)	155(95.1)	<0.01
ฉลากยารูปภาพ (n = 165)	141(85.5)	24(14.5)	

ผลการประเมินฉลากยาแบบที่ 4 (ตาราง 6) เมื่อทดสอบด้วยสถิติ Chi-square ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% พบว่ากลุ่มตัวอย่างสามารถตอบความหมายของฉลากยารูปภาพได้ถูกต้องสูงกว่าฉลากยาข้อความอักษร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) โดยร้อยละของการตอบความหมายของฉลากยารูปภาพได้ถูกต้องอยู่ระหว่าง ร้อยละ 85.5 ถึง ร้อยละ 87.9 และร้อยละของการตอบความหมายของฉลากยาข้อความอักษรได้ถูกต้องอยู่ระหว่าง ร้อยละ 3.7 ถึงร้อยละ 5.5

ตาราง 7 ผลการประเมินฉลากยาแบบที่ 5 แสดงจำนวนคนและร้อยละ

	ตอบถูก จำนวนคน (ร้อยละ)	ตอบผิด จำนวนคน (ร้อยละ)	P-value (χ^2)
จำนวนครั้งในการรับประทานยา			
ฉลากยาข้อความอักษร (n = 141)	5(3.5)	136(96.5)	<0.01
ฉลากยารูปภาพ (n = 117)	105(89.7)	12(10.3)	
เวลาที่รับประทานยา			
ฉลากยาข้อความอักษร (n = 141)	3(2.1)	138(97.9)	<0.01
ฉลากยารูปภาพ (n = 117)	105(89.7)	12(10.3)	
จำนวนเม็ดยา			
ฉลากยาข้อความอักษร (n = 141)	5(3.5)	136(96.5)	<0.01
ฉลากยารูปภาพ (n = 117)	106(90.6)	11(9.4)	
รับประทานก่อนหรือหลังอาหาร			
ฉลากยาข้อความอักษร (n = 141)	1(0.7)	140(99.3)	<0.01
ฉลากยารูปภาพ (n = 117)	103(88.0)	14(12.0)	

ผลการประเมินฉลากยาแบบที่ 5 (ตาราง 7) เมื่อทดสอบด้วยสถิติ Chi-square ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%พบว่ากลุ่มตัวอย่างสามารถตอบความหมายของฉลากยารูปภาพได้ถูกต้องสูงกว่าฉลากยาข้อความอักษร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) โดยร้อยละของการตอบความหมายของฉลากยารูปภาพได้ถูกต้องอยู่ระหว่าง ร้อยละ 88.0 ถึง ร้อยละ 90.6 และร้อยละของการตอบความหมายของฉลากยาข้อความอักษรได้ถูกต้องอยู่ระหว่าง ร้อยละ 0.7 ถึงร้อยละ 3.5

ตาราง 8 ผลการประเมินฉลาดกาแบบที่ 6 แสดงจำนวนคนและร้อยละ

	ตอบถูก จำนวนคน (ร้อยละ)	ตอบผิด จำนวนคน (ร้อยละ)	P-value (X^2)
จำนวนครั้งในการรับประทานยา			
ฉลาดกาข้อความอักษร (n = 112)	6(5.4)	106(94.6)	<0.01
ฉลาดการูปภาพ (n = 131)	117(89.3)	14(10.7)	
เวลาที่รับประทานยา			
ฉลาดกาข้อความอักษร (n = 112)	2(1.8)	110(98.2)	<0.01
ฉลาดการูปภาพ (n = 131)	116(88.5)	15(11.5)	
จำนวนเม็ดยา			
ฉลาดกาข้อความอักษร (n = 112)	5(4.5)	107(95.5)	<0.01
ฉลาดการูปภาพ (n = 131)	117(89.3)	14(10.7)	
รับประทานก่อนหรือหลังอาหาร			
ฉลาดกาข้อความอักษร (n = 112)	3(2.7)	109(97.3)	<0.01
ฉลาดการูปภาพ (n = 131)	114(87.0)	17(13.0)	

ผลการประเมินฉลาดกาแบบที่ 6 (ตาราง 8) พบว่ากลุ่มตัวอย่างสามารถตอบความหมายของฉลาดการูปภาพได้ถูกต้องสูงกว่าฉลาดกาข้อความอักษร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ทั้ง 4 ส่วน คือ จำนวนเม็ดยาที่รับประทานแต่ละครั้ง จำนวนครั้งและช่วงเวลาที่ได้รับประทานยา การรับประทานยา ก่อนหรือหลังอาหาร โดยร้อยละของการตอบความหมายของฉลาดการูปภาพได้ถูกต้องอยู่ระหว่าง ร้อยละ 87.0 ถึง ร้อยละ 89.3 และร้อยละของการตอบความหมายของฉลาดกาข้อความอักษรได้ถูกต้องอยู่ระหว่าง ร้อยละ 1.8 ถึงร้อยละ 5.4

ตาราง 9 ผลการประเมินฉลาดภายในภาพรวมทั้ง 6 แบบ แสดงจำนวนคนและร้อยละ

	ตอบถูก จำนวนคน (ร้อยละ)	ตอบผิด จำนวนคน (ร้อยละ)	P-value (χ^2)
จำนวนครั้งในการรับประทานยา			
ฉลาดยาข้อความอักษร (n = 849)	54(6.4)	795 (93.6)	<0.01
ฉลาดยารูปภาพ (n = 849)	758(89.3)	91(10.7)	
จำนวนเม็ดยา			
ฉลาดยาข้อความอักษร (n = 849)	41(4.8)	808(95.2)	<0.01
ฉลาดยารูปภาพ (n = 849)	758(89.3)	91(10.7)	
เวลาที่รับประทานยา			
ฉลาดยาข้อความอักษร (n = 849)	27(3.2)	822(96.8)	<0.01
ฉลาดยารูปภาพ (n = 849)	750(88.3)	99(11.7)	
รับประทานก่อนหรือหลังอาหาร			
ฉลาดยาข้อความอักษร (n = 849)	25(2.9)	824(97.1)	<0.01
ฉลาดยารูปภาพ (n = 849)	737(86.8)	112(13.2)	

โดยภาพรวม (ตาราง 9) พบว่า กลุ่มตัวอย่างสามารถตอบความหมายของฉลาดยารูปภาพได้ถูกต้องสูงกว่าฉลาดยาข้อความอักษรในทุกแบบ ฉลาดยารูปภาพที่กลุ่มตัวอย่างตอบได้ถูกต้องเรียงลำดับตามจำนวนคนจากมากไปน้อย คือ จำนวนครั้งในการรับประทานยา และจำนวนเม็ดยาที่รับประทานในแต่ละครั้ง ช่วงเวลาที่รับประทานยา และการรับประทานยาก่อนหรือหลังอาหาร ฉลาดยาข้อความอักษรที่กลุ่มตัวอย่างตอบได้ถูกต้องเรียงลำดับตามจำนวนคนจากมากไปน้อย ได้แก่ จำนวนครั้งที่รับประทานยา จำนวนเม็ดยาที่รับประทานแต่ละครั้ง ช่วงเวลาที่รับประทานยา และการรับประทานยาก่อนหรือหลังอาหาร

ผู้ทำการศึกษาได้แสดงร้อยละของผู้ที่ให้ความหมายฉลาดยาได้ถูกต้อง จำแนกตามอายุ เพศ และระดับการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตาราง 10 จำนวนคนและร้อยละของผู้ที่ให้ความหมายฉลากยาได้ถูกต้อง จำแนกตามอายุ

วิธีการรับประทานยา	ช่วงอายุ (ปี) จำนวนคน (ร้อยละ)		
	25-40 (n = 138)	41-60 (n = 117)	>60 (n = 28)
ฉลากยารูปภาพ			
จำนวนครั้งในการรับประทานยา	130(94)	101(86)	22(78)
จำนวนเม็ดยา	128(93)	101(86)	22(78)
เวลาที่รับประทานยา	127(92)	99(85)	21(76)
รับประทานก่อนหรือหลังอาหาร	126(91)	97(83)	22(78)
ฉลากยาข้อความอักษร			
จำนวนครั้งในการรับประทานยา	14(10)	5(4)	0(0)
จำนวนเม็ดยา	11(8)	2(2)	0(0)
เวลาที่รับประทานยา	10(7)	2(2)	0(0)
รับประทานก่อนหรือหลังอาหาร	8(6)	0(0)	0(0)

จากตารางที่ 10 พบว่าร้อยละของผู้ที่ให้ความหมายฉลากยาได้ถูกต้องมีแนวโน้มลดลงเมื่อช่วงอายุเพิ่มขึ้น โดยช่วงอายุ 25-40 ปี มีจำนวนร้อยละที่ตอบถูก เทียบกับจำนวนคนที่ได้รับฉลากยาในช่วงอายุเดียวกันมากที่สุด คือ ฉลากยารูปภาพ ตอบถูกร้อยละ 91- 94 ส่วนฉลากยาข้อความอักษรตอบถูกร้อยละ 6-10 และช่วงอายุที่ตอบถูกต้องได้น้อยที่สุดคือ อายุมากกว่า 60 ปี คือ ฉลากยารูปภาพ ตอบถูกร้อยละ 76- 78 และตอบผิดทั้งหมดในส่วนฉลากยาข้อความอักษร

ตาราง 11 จำนวนคนและร้อยละของผู้ที่ให้ความหมายฉลากยาได้ถูกต้อง จำแนกตามเพศ

วิธีการรับประทานยา	เพศ จำนวนคน (ร้อยละ)	
	ชาย (n = 120)	หญิง (n = 163)
ฉลากยารูปภาพ		
จำนวนครั้งในการรับประทานยา	106(88)	147(90)
จำนวนเม็ดยา	106(88)	147(90)
เวลาที่รับประทานยา	104(87)	145(89)
รับประทานก่อนหรือหลังอาหาร	103(86)	143(88)
ฉลากยาข้อความอักษร		
จำนวนครั้งในการรับประทานยา	8(7)	10(6)
จำนวนเม็ดยา	7(6)	7(4)
เวลาที่รับประทานยา	5(4)	3(2)
รับประทานก่อนหรือหลังอาหาร	4(3)	5(3)

จากตาราง 11 แสดงให้เห็นว่า เพศชายและเพศหญิงมีร้อยละของผู้ที่ให้ความหมายฉลากยาได้ถูกต้องใกล้เคียงกัน ในประเด็นของจำนวนเม็ดยาที่รับประทานแต่ละครั้ง จำนวนครั้ง และช่วงเวลาที่รับประทานยา การรับประทานยาก่อนหรือหลังอาหาร ทั้งฉลากยารูปภาพและฉลากยาข้อความอักษร ร้อยละของเพศชายที่ให้ความหมายของฉลากยารูปภาพถูกต้อง คือ 86-88 ส่วนฉลากยาข้อความอักษรตอบถูกร้อยละ 3-7 และเพศหญิงให้ความหมายของฉลากยารูปภาพถูกต้อง ร้อยละ 88-90 ส่วนฉลากยาข้อความอักษรตอบถูกร้อยละ 2-6

ตาราง 12 จำนวนคนและร้อยละของผู้ที่ให้ความหมายฉลากยาได้ถูกต้อง จำแนกตามระดับการศึกษา

วิธีการรับประทานยา	ระดับการศึกษา จำนวนคน (ร้อยละ)	
	ไม่ได้รับการศึกษา (n = 270)	ระดับประถมศึกษา (n = 13)
ฉลากยารูปภาพ		
จำนวนครั้งในการรับประทานยา	240(89)	12(92)
จำนวนเม็ดยา	240(89)	11(87)
เวลาที่รับประทานยา	283(88)	11(87)
รับประทานก่อนหรือหลังอาหาร	232(86)	11(87)
ฉลากยาข้อความอักษร		
จำนวนครั้งในการรับประทานยา	8(3)	9(69)
จำนวนเม็ดยา	5(2)	8(61)
เวลาที่รับประทานยา	3(1)	7(54)
รับประทานก่อนหรือหลังอาหาร	3(1)	7(54)

จากตาราง 12 เมื่อจำแนกร้อยละของผู้ที่ให้ความหมายฉลากยาได้ถูกต้อง ตามระดับการศึกษา พบว่ากลุ่มที่ได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษา สามารถตอบความหมายของฉลากยาข้อความอักษรถูกต้องมากกว่า กลุ่มที่ไม่ได้รับการศึกษา ส่วนฉลากยารูปภาพพบว่า ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบทุกในกลุ่มที่ไม่ได้รับการศึกษา และกลุ่มที่เรียนชั้นประถมศึกษา มีค่าใกล้เคียงกัน

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่ามีกลุ่มตัวอย่างบางส่วนที่ไม่ได้รับการศึกษา สามารถอ่านและเข้าใจความหมายของตัวเลขอารบิกได้ นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า ฉลากยารูปภาพมีประโยชน์ในการส่งเสริมการใช้ยาอย่างถูกต้อง แต่ฉลากยารูปภาพที่ใช้ในการศึกษามีขนาดเล็ก ทำให้มองเห็นไม่ชัด ควรจะเพิ่มขนาดของภาพให้ใหญ่ขึ้น